

σεις διὰ τῶν θεοδολίχων, τοῦ ἀστρολάβου καὶ τῆς ἀεροστάθμης, σύνταξις καταλόγου, ὑπολογισμὸς τῶν παρατηρήσεων διὰ διαφόρων μεθόδων κλπ.

Τέλος εἰς τὸ ἕκτον κεφάλαιον (σελ. 283—328) γίνεται λεπτομερὴς σπουδὴ τῶν ἀστρονομικῶν ὀργάνων : τοῦ θεοδολίχου, τοῦ πρισματικοῦ ἀστρολάβου καὶ τοῦ ἐξᾶντος.

* * *

Καὶ ἄλλοτε εὐρέθημεν εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ ὀμιλήσωμεν εἰς τὸν «Πλάτωνα» διὰ μικροτέραν τῆς παρούσης πραγματείας τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἰ. Ἀργυράκου, ἣτις ἔφερε τὸν τίτλον Ἀστρολάβος. Ἡ ὑπὸ κρίσιν πραγματεία εἶναι τὸ ἐκτενέστερον ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ μέχρι σήμερον δημοσιευθέντων ἔργων καὶ πληροῦ μίαν ἐπιστημονικὴν ἀνάγκην τοῦ τόπου μας. Καθ' ὅσον γνωρίζομεν, οὐδὲν τοιαύτης ἐκτάσεως ἑλληνικὸν ἔργον, ἀφορῶν εἰς τὴν Γεωδαιτικὴν Ἀστρονομίαν, ἔχει ἐκδοθῆ ἔν Ἑλλάδι παρ' ἄλλου τινος ἐπιστήμονος μέχρι σήμερον. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ ἐκδοσις τῆς ὑπὸ κρίσιν πραγματείας ἀποτελεῖ τὴν πλήρωσιν μεγάλου κενοῦ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστημονικὴν βιβλιογραφίαν. Ὁ κ. Ἀργυράκος μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν σαφήνειαν εἰς τὴν ἐκθεσιν δυσκολωτάτων προβλημάτων, μὲ τὴν βαθεῖαν γνώσιν τῆς ὑπὸ διαπραγματέουσιν ὕλης, καὶ μὲ τὴν ἀρτιωτάτην διάρθρωσιν αὐτῆς ἀπὸ παιδαγωγικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐπόψεως κατάρθωσε νὰ παρουσιάσῃ ἓν ἐπιστημονικὸν ἔργον ὠλοκληρωμένον καὶ λίαν ὠφέλιμον διὰ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν Γεωδαισίαν καὶ εἰδικώτερον μὲ τὴν Γεωδαιτικὴν Ἀστρονομίαν. Νομίζομεν ὅτι δὲν εἶναι ὑπερβολὴ ἂν σημειώσωμεν, ὅτι ὁ κ. Ἀργυράκος συνεχίζει μὲ ἀκατάβλητον ζῆλον τὸ ἔργον τῶν ἀθανάτων ἡμῶν προγόνων εἰς τὴν Γεωδαιτικὴν Ἀστρονομίαν καὶ ἰδίως τὸ ἔργον τοῦ Ποσειδωνίου.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Σ. ΣΤΑΜΑΤΗΣ

* * *

Δρος Ἰ. Ν. ΔΑΜΠΑΣΗ, Ἱστορικά, Ἱατρικά μελέται, Σειρὰ Δευτέρα, Ἑκδοσις Ἑταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν, Ἀθῆναι 1968, Σχ. 8Μ, σελ. 268.

Δύο ἔτη μετὰ τὴν κυκλοφόρησιν τῆς πρώτης σειρᾶς τῶν μελετημάτων του ἐπὶ τῶν ἱατρῶν καὶ τῆς ἱατρικῆς τοῦ παρελθόντος μᾶς παρουσιάζει ἤδη καὶ τὴν δευτέραν σειρὰν αὐτῶν ὁ ἔγκριτος ἱατρικὸς ἱστορικὸς μελετητὴς κ. Δάμπασης. Ὡς καὶ εἰς τὴν πρώτην σειρὰν, περὶ ἧς ἐδημοσιεύθη κρίσις εἰς τὸν ΠΛΑΤΩΝΑ τόμ. ΙΗ' (1966) σελ. 361 ἐξ., οὕτω καὶ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ σειρᾶς αὐτοτελῶν μελετῶν δημοσιευθεισῶν εἰς ἱατρικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ κατὰ τὰ ἔτη 1965—1967. Αὗται συμπληρούμεναι νῦν εἰς ἐνότητος ἐφοδιάζονται διὰ σημειωμάτων εἰσαγωγικῶν, δι' ὧν ὑποβοηθεῖται ἡ ἐνιαία θεώρησις τῶν ἱατρικῶν ἀντιλήψεων ἐν τῷ πλαίσιῳ τῶν φιλοσοφικῶν ρευμάτων τῆς ἐποχῆς των καὶ ἡ παρακολούθη-

σις τῆς ἐξελίξεως αὐτῶν ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου. Τέσσαρες [ἐκ τῶν ἐνοτήτων τούτων ἀνάγονται εἰς ἀντιστοιχοῦς ἐποχὰς ἱατρικῶν ἀντιλήψεων, ἤτοι α) εἰς τὴν μυθικὴν παράδοσιν καὶ τοὺς μυθικοὺς ἱατροὺς β') εἰς τὴν Προσωκρατικὴν καὶ Προϊπποκρατικὴν Ἰατρικὴν γ') τὴν ἀπὸ Ἰπποκράτους μέχρι Γαληνοῦ περίοδον καὶ δ') τοὺς ἱατροὺς τῆς μεσαιωνικῆς—βυζαντινῆς περιόδου. Μία πέμπτη ἐνότης περιλαμβάνει μελετήματα ἀναγόμενα εἰς ἀντιλήψεις ἐκτεινομένας εἰς πλείονας χρονικὰς περιόδους καὶ ἐχούσας ἰδίαν ἐσωτερικὴν ἐνότητα, ὡς ἡ ἐπισκόπησις τῶν ἀντιλήψεων διὰ τὰς ρευματικὰς νόσους, διὰ τοὺς Κυπρίου ἱατροὺς κλπ.

Γνωστῶν ὄντων τῶν κενῶν εἰς τὴν γραπτὴν παράδοσιν τῆς τε προκλασσι-κῆς καὶ τῆς μετακλασσικῆς περιόδου, τὸ ἔργον τοῦ ἱστορικοῦ τῆς ἱατρικῆς εἶναι ἐργῶδες καὶ ὀφείλει ὁ ἐρευνητὴς νὰ συνδυάσῃ ὅλα τὰ ἀποσπάσματα καὶ ὅλους τοὺς εἰς τοὺς διαφόρους συγγραφεῖς καὶ ἱατροὺς καὶ ἰδιαίτερος εἰς τὸν Γαληνὸν ἀπαντῶσας πληροφορίας διὰ νὰ δώσῃ τὰς ἀντιλήψεις ἐκάστης ἐποχῆς. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐκτελεῖ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ εὐσυνειδησίας ὁ συγγραφεὺς, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ πλῆθος τῶν παραπομπῶν του εἰς τε τοὺς Ἑλληνας ἱατροὺς καὶ συγγραφεῖς, ἰδιαίτερος τὸν Γαληνόν, καὶ εἰς τὴν συναφῆ διεθνή βιβλιογραφίαν. Εἰς ὠρισμένα τμήματα δὲν ἐξαντλεῖ τελείως τὸ θέμα, διότι ἔχει τὴν πρόθεσιν νὰ ἐκδώσῃ εἰδικὰς συγγραφάς, ὑπὸ ἐπεξεργασίαν ἤδη εὐρισκομένας, ὡς λ.χ. περὶ τῆς ἱατρικῆς ἀπὸ Ἰπποκράτους μέχρι Γαληνοῦ καὶ περὶ τῆς Βυζαντινῆς Ἰατρικῆς. Ἡ ἐπεξεργασία εἶναι ἐμβριθὴς καὶ προδίδει τὴν ἐρευνητικὴν ἱκανότητα τοῦ συγгр. καὶ τὴν οἰκειότητα αὐτοῦ πρὸς τὸ θέμα. Καίτοι τὰ κεφάλαιά του ἀποτελοῦνται ἐκ μεμονωμένων μελετῶν δημοσιευθειῶν εἰς τὸ ἐν περιοδικὸν ἢ τὸ ἄλλο, ἐν τούτοις ἡ ἐνότης τῆς θεωρήσεως, βασιζομένη ἐπὶ ἐδραίας γνώσεως τῶν φιλοσοφικῶν, θεολογικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ ἱατρικῶν ἀντιλήψεων ἐκάστης ἐποχῆς εἶναι κατάδηλος, καθὼς ἐπίσης καὶ αἱ ποικίλαι ἐκάστοτε πνευματικαὶ ἀλληλεπιδράσεις καὶ ἐξελίξεις. Εἰς τὸ ἔργον του ὁ συγгр. δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἰατρικὴν, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται, εἰ καὶ οὐχὶ ἐκτενῶς, καὶ εἰς τὴν Ἰατρικὴν τῶν ἄλλων λαῶν, Ἀσσυροβαβυλωνίων, Αἰγυπτίων, Περσῶν, Ἰνδῶν, Σινῶν, Ρωμαίων κλπ., εὐλόγως δέ, ἵνα καταφανῆ τοῦτο μὲν ἡ ἀλληλοεπίδρασις, ὅπου αὕτη ὑπάρχει ἢ ἡ ἔλλειψις ἐπίσης σχέσεως καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἀλλαχοῦ ἱατρικῆς, ὡς συναρτήσεως αὐτῆς πρὸς τὰς θρησκευτικὰς καὶ φιλοσοφικὰς ἀντιλήψεις καὶ τὰς ἐπιστημονικὰς γνώσεις ἐκάστου λαοῦ. Εἰς τὰς παραπομπὰς τοῦ συγгр. παρατηροῦμεν, ὅτι οὗτος προκειμένου περὶ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἔργων σημεῖοι μόνον τὴν ἔνδειξιν τῆς πρώτης αὐτῶν δημοσιεύσεως, ἐνῶ θὰ ἠδύνατο νὰ σημειοῦται καὶ ἡ ἔνδειξις τῆς κωδικοποιήσεως αὐτῶν ἐν τῇ Α' σειρᾷ τῶν Ἰστ. Ἰατρικῶν Μελετῶν αὐτοῦ.

Ἡ συγγραφὴ τοῦ προκειμένου ἔργου συνέπεσεν εἰς χρόνον βαθυτάτης δοκιμασίας τοῦ συγγραφέως ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ εἰκοσαετοῦς υἱοῦ του Νικολάου. Εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον ἐπιγραμματοποιὸν ὅτι «Οὐ τὸ θανεῖν ἀλγεινόν, ὅπερ καὶ πᾶσι πρόκειται, ἢ ἀλλὰ πρὶν ἡλικίας καὶ γονέων πρότερον». Ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον τοῦτον εὐλογεῖ τις τὸν θεόδοτον ζῆλον πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, ὁ ὁποῖος ἐβοήθησε καὶ τὸν συγγραφέα νὰ καταπνίξῃ τὴν πατρικὴν ὀδύ-

νην ασχολούμενος με την πνευματική δημιουργία των ἐξόχων πνευμάτων του παρελθόντος και προσφέρων ὁ ἴδιος εἰς τοὺς συγχρόνους και τοὺς ἐπιγιγνομένους ἀπηκριβωμένας πληροφορίας χρησίμους διὰ τὴν ὀρθὴν κατανόησιν τοῦ παρελθόντος τῆς Ἱατρικῆς Ἐπιστήμης, τόσον ἀπαραίτητον διὰ τὴν δημιουργικὴν διαμόρφωσιν τοῦ μέλλοντος αὐτῆς.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

*
* *

Demetrios J. Constantelos. *Byzantine Philanthropy and Social Welfare*, Rutgers University Press New Brunswick - New Jersey, 1968, Σχ. 8 σελ. XXVIII+356.

Τὸ βιβλίον τοῦτο—Βυζαντινὴ Φιλανθρωπία καὶ Κοινωνικὴ Πρόνοια—εἶναι τὸ τέταρτον τῆς Βυζαντινῆς σειρᾶς ἐκδόσεων τοῦ Πανεπιστημίου Rutgers. Τὰ προηγούμενα τρία τῆς σειρᾶς εἶναι 1) C. Diehl *Μεγαλεῖον καὶ Παρακμή*, μετάφρ. ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ, 2) G. Ostrogorsky *Ἱστορία τοῦ Βυζ. Κράτους* μετ. ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ καὶ 3) D. V. Ainalov Αἱ Ἑλληνιστικαὶ ἀρχαὶ τῆς Βυζ. Τέχνης μετ. ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ. Ἡ σειρὰ αὕτη τῶν βιβλίων, προοριζομένη διὰ τοὺς φοιτητὰς καὶ τὸ εὐρὺ κοινόν, σκοπεῖ νὰ ῥίψη φῶς εἰς τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους τὴν ἱστορίαν καὶ τὸν πολιτισμόν, τῶν ὁποίων ἡ πραγματικὴ ὄψις καὶ ἡ ἀξία μόλις ἀπὸ τινων δεκαετηρίδων ἤρχισε νὰ διευκρινῆται, παραμεριζομένης τῆς ὀμίχλης τῶν παραξηγήσεων καὶ τῆς δυσφημῆσεως παντὸς τοῦ Βυζαντινοῦ καὶ τῶν ἀπὸ αἰώνων προκαταλήψεων τοῦ Δυτικοῦ κόσμου ἐναντίον τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους. Πόσον αἱ προκαταλήψεις αὗται ἔχουν εἰσδύσει εἰς τὰς ἀντιλήψεις τῶν συγχρόνων κρατῶν καὶ νοθεύουν τὴν ἀκρίβειαν τῆς εἰκόνης τῆς παγκοσμίου ἱστορίας καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τοῦ πολιτισμοῦ, καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς προσφάτου ἐξετάσεως τῶν συγχρόνων σχολικῶν Γερμανικῶν ἐγχειριδίων τῆς ἱστορίας ὑπὸ τοῦ κ. Δημητράκου, περὶ ἧς βιβλιοκρισία εὕρηται ἐν τῷ παρόντι τόμῳ τοῦ «ΠΛΑΤΩΝΟΣ».

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Κωνσταντέλου ἀπαρτίζεται ἐκ βραχείας εἰσαγωγῆς, ἐκ τριῶν μερῶν, ἐν οἷς ἀναπτύσσεται τὸ θέμα του καὶ ἐκ τετάρτου μέρους, εἰς τὸ ὁποῖον συνοψίζονται τὰ συμπεράσματα τῆς ἐρεύνης του. Περαιτέρω συμπληροῦνται διὰ πλουσιωτάτου βιβλιογραφικοῦ καταλόγου δέκα ἕξ σελίδων καὶ διὰ πίνακος ὀνομάτων καὶ λέξεων. Τὸ βιβλίον κοσμεῖται ἐπίσης διὰ 36 εἰκόνων σχετιζομένων πρὸς τὸ κείμενον, διὰ τριῶν ἐντὸς κειμένου χαρτῶν ἐνδεικνύοντων τοὺς τόπους εἰς οὓς ἀναφέρονται γεγονότα τοῦ κειμένου καὶ μέγαν χάρτην τῆς Βυζ. αὐτοκρατορίας ἐνδεικνύοντα τὴν κατὰ τοὺς αἰῶνας ἔκτασιν αὐτῆς, καταλαμβάνοντα δὲ ἀμφοτέρας τὰς σελίδας τοῦ προσθίου καὶ τοῦ ὀπισθίου ἐσωφύλλου τοῦ βιβλίου.